

**Кузьмін Едуард Едуардович**  
*к.ю.н., доцент кафедри кримінального права  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ КРИЗИ АБО КРИЗА ПРАВ ЛЮДИНИ: ОКРЕМІ ПРОМІЖНІ РЕФЛЕКСІЇ ЩОДО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ГЛОБАЛЬНОЇ ПАНДЕМІЇ**

З моменту оцінки Всесвітньою організацією охорони здоров'я (далі – ВООЗ) ситуації зі спалахом коронавірусної інфекції COVID-19 з огляду на її тривожний рівень розповсюдження, складності випадків захворювання й тієї загрози, яку становить цей вірус, як пандемії [9], 11 березня 2020 р. фактично був започаткований повномасштабний глобальний процес прийняття рішучих дій у відповідь. З метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби у світі міжнародним співтовариством було випрацьовано цілу низку рекомендацій [1], правил та порад [5] стосовно нагальної необхідності проведення різноманітних невідкладних протиепідемічних заходів, – носіння засобів індивідуального захисту, збереження соціальної дистанції, дотримання самоізоляції, введення загальнонаціональних і місцевих локдаунів, а також встановлення загальних й локальних карантинів.

Однак, вже на першочерговому етапі їх впровадження на національному рівні різними державами почала спостерігатись доволі неоднозначна реакція з боку населення, за якої, принаймні на перший погляд, досить прагматична і раціональна ідея убезпечення від захворювання та недопущення його подальшого розповсюдження була практично протиставлена сприйняттю відповідних заходів щонайменше в якості втручання у реалізацію прав і свобод людини, й дедалі частіше, як їх обмеження. Це, у свою чергу, не тільки викликало значний суспільний резонанс та призвело до великої кількості протестів проти т. зв. «антиковідних правил» та карантинних обмежень [11],

а й суттєво актуалізувало чималу кількість як вже нині існуючих, так і зумовило виникнення нових надскладних проблемних питань в переважній більшості сфер наукових пошуків, особливе місце серед яких було відведено галузевим правовим та мультидисциплінарним дослідженням. Загострення чутливості відповідних питань згодом відбулось і через запровадження низки додаткових обмежень, – обов'язкового носіння захисних масок та респіраторів, обмеження контактів з іншими людьми, введення локдауну вихідного дня і адаптивного карантину, встановлення заборон щодо відвідування різних закладів та перебування у громадських місцях тощо.

Все це в цілому, багато в чому, обумовило зосередження значної уваги громадськості і фахівців на всебічному аналізі проблематики визначення понять, встановлення змісту і сутності, а також співвідношення і розмежування таких категорій, як «необхідність» і «доцільність», «добровільність», «обов'язковість» і «примусовість» та сформувало вельми умовно більш загальні питання щодо «законності» і «правомірності» застосування означених обмежень прав людини, а також їх порушень. Така ситуація, у свою чергу, надалі послугувала певною своєрідною відправною точкою процесу комплексного всебічного переосмислення і детального перегляду основних положень ключових міжнародних договорів у галузі прав людини [12].

Водночас і ця ситуація також зазнала суттєвого ускладнення через міркування щодо необхідності профілактики інфікування. Відтак для боротьби із хворобою, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, була розгорнута масштабна кампанія з масової вакцинації населення [4], яка, у свою чергу, також зумовила виникнення цілого спектру питань довкола щеплення та активізувала кількість звернень, як до власне Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [13], а також Протоколів до неї [2], так і щодо Європейського суду з прав людини [6] із заявами про їх порушення. Примітно, що оскарженню сьогодні підлягає майже кожне право, закріплене у положеннях переважної більшості статей відповідної Конвенції, що неодмінно свідчить про нагальність вирішення

тих актуальних проблем, які наразі існують в частині співвідношення запроваджених обмежень та прав людини. Вбачається, що протиріччя, які мають місце між ними призводять не тільки до низки фундаментальних питань, присвячених «колективному» й «індивідуальному», «публічному» і «приватному» (на прикладі здоров'я особи та громадського здоров'я), а також міжнародним зобов'язанням держав щодо поваги прав людини та відступу від них під час надзвичайних ситуацій, а й до роздумів про те, наскільки ефективним є вирішення поодиноких проблем окремо, не применшуючи значення кожної з них [3].

І дійсно, надзвичайні ситуації вимагають незвичайних вирішень. Вважається, що одне з таких було прийняте 31 травня 2021 р. на сімдесят четвертій сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я, під час якої держави-члени закликали провести з 29 листопада-01 грудня 2021 р. другу за всю історію існування ВООЗ спеціальну сесію [8] для розгляду питання про розроблення конвенції, угоди або іншого міжнародного документа щодо забезпечення готовності до пандемії та вжиття заходів реагування [7], на якій 01 грудня 2021 р. було ухвалено рішення розпочати процес розробки історичного глобального договору щодо запобігання пандеміям, забезпеченню готовності та вжиття заходів реагування [10]. І, незважаючи на те, що в основі прийняття відповідного рішення були, скоріше, організаційно-правові та адміністративно-фінансові виклики та необхідність подолання їх наслідків, виникає розумна підстава вважати, що відповідний міжнародний документ також буде присвячений, зокрема, і питанням, пов'язаним із вирішенням супутніх правових колізій.

### *Джерела:*

1. Advice for the public: Coronavirus disease (COVID-19). URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public> (date of access: 07.12.2021).

2. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms Protocols. URL: [https://www.coe.int/en/web/portal/home?p\\_p\\_id=15&p\\_p\\_lifecycle=0&p\\_p\\_state=pop\\_up&p\\_p\\_mode=view&\\_15\\_groupId=99928066&\\_15\\_struts\\_action=/journal/preview\\_article\\_content&\\_15\\_articleId=99928550&\\_15\\_version=1.6](https://www.coe.int/en/web/portal/home?p_p_id=15&p_p_lifecycle=0&p_p_state=pop_up&p_p_mode=view&_15_groupId=99928066&_15_struts_action=/journal/preview_article_content&_15_articleId=99928550&_15_version=1.6) (date of access: 07.12.2021).

3. Coronavirus pandemic is becoming a human rights crisis, UN warns. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/23/coronavirus-pandemic-is-becoming-a-human-rights-crisis-un-warns> (date of access: 07.12.2021); Covid-19 Pandemic Sparked Year of Rights Crises. URL: <https://www.hrw.org/news/2021/03/04/covid-19-pandemic-sparked-year-rights-crises> (date of access: 07.12.2021); Провідні виробники вакцини від Covid-19 розпалюють безпрецедентну кризу у галузі прав людини – нова доповідь. URL: <https://www.amnesty.org.ua/double-dose-of-inequality/> (дата звернення: 08.12.2021).

4. COVID-19 advice for the public: Getting vaccinated. URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/covid-19-vaccines/advice> (date of access: 06.12.2021).

5. COVID-19 Response : Policy and Guidance. URL: <https://www.un.org/en/coronavirus/reference-documents-administrator-s-and-managers> (date of access: 07.12.2021).

6. European Court of Human Rights. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=home> (date of access: 08.12.2021).

7. Special session of the World Health Assembly to consider developing a WHO convention, agreement or other international instrument on pandemic preparedness and response. URL: [https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf\\_files/WHA74/A74\(16\)-en.pdf](https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA74/A74(16)-en.pdf) (date of access: 07.12.2021).

8. Special session of World Health Assembly 29 November 2021 – 1 December 2021. URL: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2021/11/29/default-calendar/second-special-session-of-the-world-health-assembly> (date of access: 07.12.2021).

9. WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020. URL: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> (date of access: 03.12.2021).

10. World Health Assembly agrees to launch process to develop historic global accord on pandemic prevention, preparedness and response. URL: <https://www.who.int/news/item/01-12-2021-world-health-assembly-agrees-to-launch-process-to-develop-historic-global-accord-on-pandemic-prevention-preparedness-and-response> (date of access: 07.12.2021).

11. Див., детальніше, наприклад: Covid: Huge protests across Europe over new restrictions. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-59363256> (date of access: 07.12.2021); Protests against Covid rules and lockdowns erupt across Europe. URL: <https://www.cnbc.com/2021/11/22/photos-of-anti-covid-protests-in-europe.html> (date of access: 07.12.2021).

12. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_015#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text)

(дата звернення: 08.12.2021); Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_043#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text) (дата звернення: 08.12.2021); Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text) (дата звернення: 08.12.2021) та ін.

13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_004#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text) (дата звернення: 08.12.2021).

***Лисенко Ангеліна Володимирівна***

*здобувач вищої освіти соціально-правового факультету  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **ЩОДО ПРОБЛЕМ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПІДРОБКУ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЩЕПЛЕНЬ**

Кінець 2019 року ознаменувався подією, яка стала справжнім горем для мільярдів людей і спричинила загрозу життю і здоров'ю всієї планети. Людство стикнулося з пандемією спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, у зв'язку з чим, постановою Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2020 року № 1236 в нашій державі був запроваджений карантин [1].

У вересні 2020 року Міністерством охорони здоров'я було оновлено єдиний державний протокол лікування хворих на COVID-19 з метою здійснення ефективного та якісного лікування населення і запобіганню стрімкого розповсюдження вірусу [2].

Проте, влада дійшла висновку, що цього недостатньо і Міністерство охорони здоров'я своїм наказом від 04.10.2021 №2153 затвердило перелік організацій, представники яких підлягають обов'язковій вакцинації проти COVID-19 [3]. При цьому, *de jure* для осіб, які не входять в цей перелік, вакцинація нібито не є обов'язковою, але *de facto* влада зробила все для